

De gemeentelijke Duurzaamheid Strategie Scan

Wilt u weten in hoeverre er binnen uw gemeentelijke organisatie de juiste balans wordt gevonden tussen mens, milieu en middelen? Wilt u weten hoe u deze balans efficiënt en effectief kunt bereiken binnen uw organisatie? Wilt u weten in hoeverre er voldoende integraal gewerkt wordt, met voldoende aandacht voor de verankering van de lange termijn gemeentelijke doelstellingen? Wilt u weten wat de belangrijkste stakeholders van u vinden als het gaat om beleid, maatregelen, transparantie en dialoog? Kortom, wilt u weten in hoeverre uw gemeente duurzaam opereert, dan is de gemeentelijke Duurzaamheid Strategie Scan (DSS) wat voor u!

Achtergrond DSS scan

Zowel mondiaal als regionaal wordt steeds meer aandacht gevraagd voor duurzame ontwikkeling. Ook voor overheden ligt op dit vlak een belangrijke uitdaging:

- overheden moeten steeds transparanter werken, en zich verantwoorden richting **stakeholders**;
- beleidsvorming en uitvoering dienen steeds meer in samenwerking met burgers plaats te vinden (**interactieve beleidsvorming**);
- bij beleidsvorming en uitvoering moeten de effecten op zowel mensen, milieu en middelen steeds beter in beeld gebracht worden (**duurzame beleidsvorming en uitvoering**);
- overheden worden nadrukkelijk geacht daarbij een **voorbeeldfunctie** aan te nemen.

In opdracht van SenterNovem heeft BECO in 2005 een Duurzaamheid Strategie Scan (DSS) voor gemeenten ontwikkeld¹. Eerder dat jaar ontwikkelden wij ook de succesvol gebleken P4²-scan voor provincies. De Gemeentelijke DSS is een hulpmiddel om gemeentelijke organisaties door te lichten op het punt van duurzame ontwikkeling (people, planet, profit) en te helpen met het vaststellen en prioriteren van concrete verbeterpunten.

Wat zijn de mogelijkheden voor gemeenten om bij te dragen aan duurzaamheid?

De aanknopingspunten voor een gemeente kunnen het beste worden gezien in relatie tot de specifieke rollen die een gemeente vervult en het primaire proces waar een gemeente op gericht is, namelijk beleid maken en uitvoeren, al dan niet vanuit een wettelijke verplichting of bevoegdheid.

- **de overheid als opsteller en uitvoerder van beleid**; de overheid is verplicht of heeft de bevoegdheid tot het opstellen van beleidsplannen voor alle beleidsvelden en daaronder vallende taakvelden. Door duurzaamheid te integreren in alle beleidsvelden kan duurzaamheid in het handelen van de overheid doordringen.
- **de overheid als bedrijf**; concreet kan hierbij gedacht worden aan de overheid als aanbesteder, inkoper, aanbieder en beheerder van diensten en diverse publieke voorzieningen, werkgever, voorlichter etc. De overheid vervult hierbij ten eerste een voorbeeldfunctie door haar centrale bestuurlijke en ambtelijke positie. Ten tweede kan de overheid in haar rol als aanbesteder of inkoper ook directe invloed uitoefenen op samenwerkingspartners en bedrijven door eisen te stellen aan de geleverde diensten op het gebied van duurzaam ondernemen;

¹ Deze scan heeft ook GEMMM scan geheten: gemeentelijke mens, middelen en milieu scan.

² P4 = Provinciale People Planet Profit Scan. Deze kent dezelfde aanpak als de DSS

- **de overheid als aanspreekpunt en intermediair** voor tal van organisaties (gemeenten, regionale belangenorganisaties, instellingen, inwoners, bedrijven). In deze rol heeft zij de mogelijkheid om hen te stimuleren en te faciliteren op het gebied van duurzaamheid. Bij deze rol kan zij informatie en voorlichting (laten) geven over duurzaamheid, maar ook kan de provincie duurzaamheidscriteria verbinden aan, bijvoorbeeld, het verstrekken van subsidie.
- **de overheid als bevoegd gezag**; in de rol van vergunningverlener en toezichthouder voert de provincie wettelijke taken uit, waarbij zij zowel regulerend als stimulerend aandacht kan besteden aan duurzaamheid.

In de Gemeentelijke DSS gaan wij uit van de verschillende activiteiten, taken en verantwoordelijkheden die voortkomen uit de verschillende rollen van de gemeente. We brengen deze expliciet in verband met de relevante maatschappelijke, ecologische en/of sociaal-ethische aspecten.

Wat is de meerwaarde van de gemeentelijke DSS?

De gemeentelijke Duurzaamheid Strategie Scan helpt de gemeente in korte tijd invulling te geven aan duurzaamheidsbeleid en duurzaam beleid. Het instrument kan benut worden om een nulmeting te doen, het interne proces te stroomlijnen, draagvlak te creëren, prioriteiten en ambities vast te stellen, discussies te begeleiden, creatieve gedachtevorming te prikkelen en bewustwording in gang te zetten. Vaak kunnen op basis van de nulmeting veel interne kwaliteiten benoemd worden die goede uitgangspunten bieden voor nieuw duurzaam beleid.

"Een gedetailleerd onderzoek, dat helder aan het licht heeft gebracht waar we staan en waar we nog aan kunnen werken. Ik draag het instrument van harte uit naar mijn collega-overheden. Hoe vaker de scan wordt toegepast, hoe beter die wordt. Bovendien is dan een onderlinge benchmark mogelijk".

Coen Volp, directeur Verkeer & Vervoer bij provincie Gelderland en intern opdrachtgever voor de scan.

De gemeentelijke DSS is een instrument waarmee gemeentes inzicht krijgen in hun prestatie op alle duurzaamheidsaspecten die voor hen van belang zijn; zowel intern als extern. Ten eerste geeft de scan inzicht in wat er allemaal bij duurzaamheid komt kijken. Ten tweede verschaft de scan inzicht in de inspanningen die de gemeente al levert op het gebied van "people", "planet", "profit". Ten derde verschaft de scan inzicht in hoe de meest relevante belanghebbenden of stakeholders over deze inspanningen oordelen en wat zij van de gemeente verwachten.

"De scan is een strategisch instrument; het resultaat van de gesprekken met het management is dat zij een beeld krijgen van wat maatschappelijk verantwoord ondernemen betekent voor het eigen werkveld."

Jose Lemmen – Provincie Zuid-Holland

"Met de scan konden we iedereen bereiken en er zo voor zorgen dat duurzaamheid meer bij de mensen is gaan leven. We wilden geen document, maar beweging en dat is gelukt. We zijn er trots op dat er echt een luisterend oor is ontstaan en het effect van de scan nog steeds doorwerkt. Ook bij het management"

Rixt Muller - gemeente Heerenveen

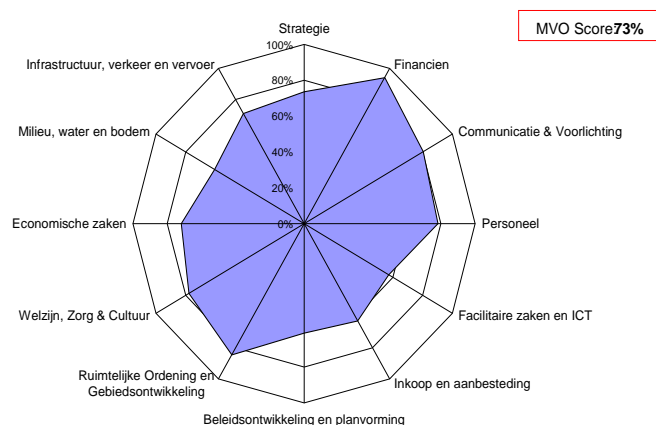
Opbouw van de gemeentelijke Duurzaamheid Strategie Scan

De scan is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- Uitvoering van de scan
- Stakeholderconsultatie en analyse
- Opstellen duurzaamheidsagenda

1. Uitvoering van de scan

De kern van de scan bestaat uit ongeveer 10 modules die zijn geënt op de gemeentelijke organisatie: strategie en juridische zaken, facilitaire zaken, personeel en HRM, ICT, financiën, inkoop, communicatie en voorlichting, beleidsontwikkeling, uitvoer, beheer, etc. De scan maakt een dwarsdoorsnede en legt ook onderlinge relaties bloot. Voor elk van de modules worden interviews gehouden met leidinggevende(n). Tijdens deze gesprekken van ongeveer anderhalf uur wordt een speciaal voor gemeentelijke overheden ontwikkelde vragenlijst afgewerkt. Naderhand worden de gegeven antwoorden in een computermodel geanalyseerd en vergeleken met best practices. Daarmee ontstaat een beeld van de relatieve prestaties van uw organisatie en komen individuele verbeterpunten helder aan het licht (zie onderstaande figuur).

2. Stakeholderconsultatie en analyse

In overleg met de gemeente wordt een lijst met stakeholders samengesteld: personen, instellingen, bedrijven en maatschappelijke groeperingen die bijzondere belangen hebben bij het functioneren van de gemeente. Denk aan bewonersorganisatie, een bedrijvenkring, woningcorporaties, de Kamer van Koophandel, een agrarische organisatie, een waterschap, de milieufederatie, burgers, of andere belangengroepen. Ook de eigen medewerkers zijn belangrijke stakeholders. Aan de verschillende belanghebbenden wordt gevraagd wat ze van de gemeente verwachten en hoe zij vinden dat de gemeente op verschillende duurzaamheidsaspecten presteert. De stakeholderanalyse brengt soms verrassende verschillen aan het licht tussen de indruk die de gemeente van haar eigen functioneren heeft, en de waardering door de omgeving.

3. Opstellen duurzaamheidsagenda

Alle gegevens worden verwerkt en de uitkomsten worden grafisch gepresenteerd in zogenoemde spiegels. Gezamenlijk wordt besproken welke verbeterlagen mogelijk zijn, welke prioriteiten hierbij worden toegekend en hoe de gewenste verbeteracties kunnen worden opgepakt. Dit alles

leidt tot een strategische duurzaamheidsagenda waarmee de gemeente concreet aan de slag kan.

Tijdsbesteding gemeente

Een uniek en door de deelnemende organisaties zeer gewaardeerd kenmerk van de werkwijze is dat de doorlichting van de scan de organisaties zelf relatief weinig tijd kost. Het interne onderzoek kost per organisatieonderdeel circa 1,5 uur van de desbetreffende manager voor een interview. De eindbespreking, waarin de resultaten worden besproken en de duurzaamheidsagenda wordt opgesteld, vraagt vervolgens een dagdeel met alle geïnterviewde personen.

Meer informatie

BECO Groep, Amelie Veenstra (06 10 44 32 40, veenstra@beco.nl).

Meer informatie over maatschappelijk verantwoord ondernemen: www.duurzaamondernemen.nl.

Referenties

- Masterclass MVO (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen) van diverse gemeenten in Noord-Brabant, waarin de gemeenten gezamenlijk aandachtspunten uitwerken en elkaar van feedback voorzien over de resultaten van de DSS.
- De gemeentelijke DSS is uitgevoerd bij de gemeenten Boxtel, Oss, Waalwijk, Heerenveen, Coevorden en Heiloo; de provinciale DSS ("P4-scan") is uitgevoerd bij de provincies Noord-Brabant, Gelderland en Zuid-Holland;
- De Duurzaamheid Strategie Scan voor Waterschappen is uitgevoerd bij Zuiveringschap Hollandse Eilanden en Waarden, Waterschap de Dommel en Waterschap Hollandse Delta;
- Daarnaast is een DSS voor het bedrijfsleven uitgevoerd bij meer dan 60 bedrijven in Nederland en daarbuiten.